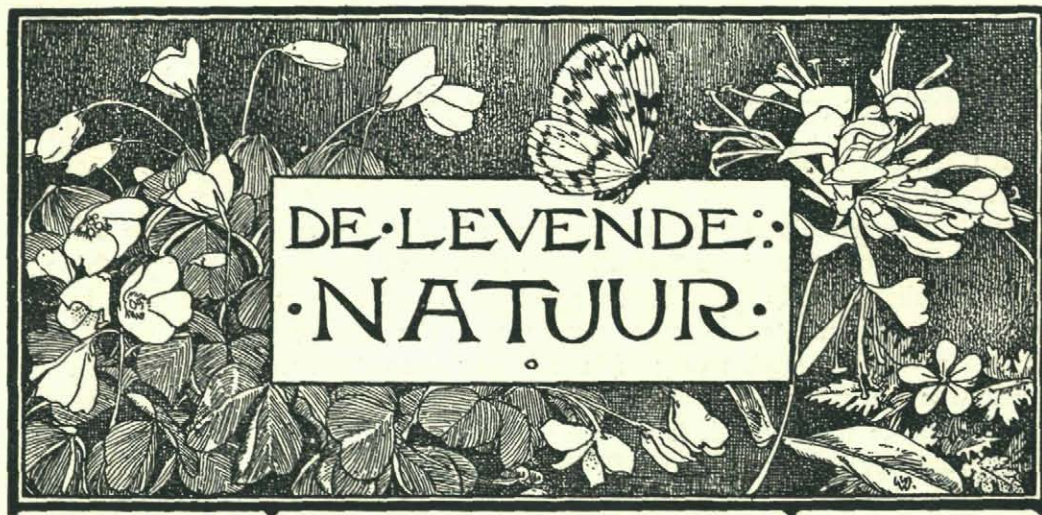

1 JULI 1939.

AFLEVERING 3.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE :

Dr J. HEIMANS, AMSTERDAM.

Dr JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE :

Dr J. HEIMANS, MICHEL ANGELO-
STRAAT 41, AMSTERDAM-ZUID.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE :

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

POSTCHEQUE EN GIRO 15205.

GEM. GIROKANTOOR AMSTERDAM V. 6482.

BANKIERS: INCASSOBANK

(Bijk. Linnaeusstraat).

PRIJS PER JAAR 1 6.50 BIJ VOORUITBETALING

VAN SLAPEN EN SLAAPVLUCHT BIJ VERSCHILLENDE VOGELSOORTEN.

Een ieder, en vooral de stedeling, heeft wel eens de bekende slaapvluchten van spreeuwen gezien. In kleinere en grotere troepen, tot vluchten van duizenden golven zij in snelle vaart over de daken der huizen, over velden en bosschen. Soms zijn het lange slierten, dan weer tot dichte wolken samengebalde troepen, die in een buitengewoon snelle vlucht naar hun bepaalde slaappleatsen trekken, welke vaak op de meest eigenaardige plaats te vinden zijn. En menigeen kent die beruchte spreeuwenslaappleatsen. Wit is de bodem, wit bekakt zijn de boomen, die door de zware last der vele spreeuwen er in geen geval erg florissant uitzien.

Doch niet alleen van den spreeuw is dit slapen-gaan algemeen bekend, ook onze verschillende meeuwensoorten vertoonen het heel duidelijk. Hoewel deze vogels hun slaappleatsen niet in de stad, of beter gezegd, meestal niet in de steden hebben, is er toch in het winterseizoen tegen den avond een duidelijke „trek” bij de overdag

in de stad verblijvende meeuwen waar te nemen, welke iedereen, die daarop een weinig let, zeker moet opvallen. Trekken de spreeuwen in den avond naar, de meeuwen verwijderen zich daarentegen uit de stad, terwijl in den vroegen morgen een omgekeerde beweging is waar te nemen. Ook de meeuwen, die zich overdag bij vuilnisbelten, natte weilanden, enz. ophouden, sluiten zich bij die slapengaande „stads”-meeuwen aan.

Doch het verschijnsel van de z.g. slaapvlucht, het komen en gaan dus van een zeker voedselgebied naar een bepaalde plaats om den nacht door te brengen, beperkt zich niet alleen tot de beide hiervoor genoemde vogelsoorten en het is de moeite waard eens te trachten te gaan uitzoeken, welke vogelsoorten dit verschijnsel duidelijk, dan wel slechts vaag of in 't geheel niet vertoonen. De slaapvlucht van spreeuwen en meeuwen hebben wij reeds genoemd, doch hetzelfde is waar te nemen van de verschillende kraaiensoorten, lijsters, gorzen, mezen, duiven, stelt- en strandloopers, minder duidelijk bij de ralachtigen. En dan hebben wij nog het geval, dat er soorten zijn, die klaarblijkelijk overdag „slapen”, en eerst in de schemering hun slaappleats verlaten om voedselgebieden op te zoeken. Verschillende eendensoorten, kieviten en snippen hebben mij dit al veelvuldig laten zien.

Misschien vertoont dus practisch iedere vogelsoort dit verschijnsel, de een duidelijker dan de ander.

Er zijn er, waarbij vrijwel niet van slaapvlucht gesproken kan worden, omdat voedselterrein en slaappleats in elkaars onmiddellijke nabijheid gelegen zijn. Daarnaast zijn er soorten, waarbij de slaapvlucht zeer onregelmatig en onduidelijk vertoond wordt, terwijl ook de afstanden tusschen voedselplaats en slaappleats zeer wisselend kunnen zijn. Bovendien komt het dan nog voor, dat er individuen zijn, die zich niet voegen in de door de anderen vertoonde regelmatige vluchten en dan loszwerfend op andere plaatsen aangetroffen kunnen worden, ook des nachts. Mogelijk zijn dit vogels, die zich de routine van het komen en gaan van en naar een bepaalde slaappleats nog niet eigen gemaakt hebben. Misschien zijn ze wel voor het eerst in een nieuwe omgeving, met nieuwe voedselterreinen gearriveerd. Ik denk hierbij ook aan jonge vogels, die, de broedterreinen verlaten hebbend, nog een tijdlang zwerven. Uiteindelijk sluiten zij zich dan aan bij een bepaalde groep soortgenooten, die zij toevallig op een willekeurig voedselterrein aantreffen; maken met hen de dagelijksche vluchten mee en verkrijgen zodoende ook deze routine.

Dat zij deze eenmaal verkregen routine niet snel meer verliezen, bewijzen b.v. de bonte kraaien, die eenmaal in hun winterkwartier zijnde, de oude slaap- en voedselplaatsen weer opzoeken, die zij vorige jaren steeds gebruikten. Onder bepaalde omstandigheden veranderen die slaap- en voedselplaatsen wel eens bij een vogelsoort en dan blijkt, met hoeveel moeite de vogels hun eenmaal verkregen gewoontegedrag moeten overwinnen om zich aan die veranderde omstandigheden aan te passen, en zich dus een veranderde of gewijzigde routine eigen te maken. Doch daarover bij de later apart te behandelen soorten nog iets meer.

De tijd van het jaar, waarin deze slaapvluchten zijn waar te nemen, is het winter-

halfjaar, maar wanneer zij eigenlijk beginnen of ophouden, is niet nauwkeuriger op te geven. Over het algemeen houden zij op bij het begin van den broedtijd, om eerst, als de jongen volwassen zijn, weer opgevat te worden. Dan is er echter nog een ander verschijnsel, dat een gewoontevorming als de slaapvlucht sterk overheerscht, zoo deze er niet geheel bij in het niet valt. Dit is n.l. de trek. Wel zijn er verscheidene vogelsoorten, die tijdens dien grooten trek eenigen tijd, soms wel een maand of nog langer ergens in een zekere streek, die in de eerste plaats aan bepaalde gunstige voedselvoorwaarden voldoet, blijven hangen. Dan zoeken zij een slaapplek op en maken, als voedselgebied en slaapplek niet bij elkaar liggen, een slaapvlucht, om echter,

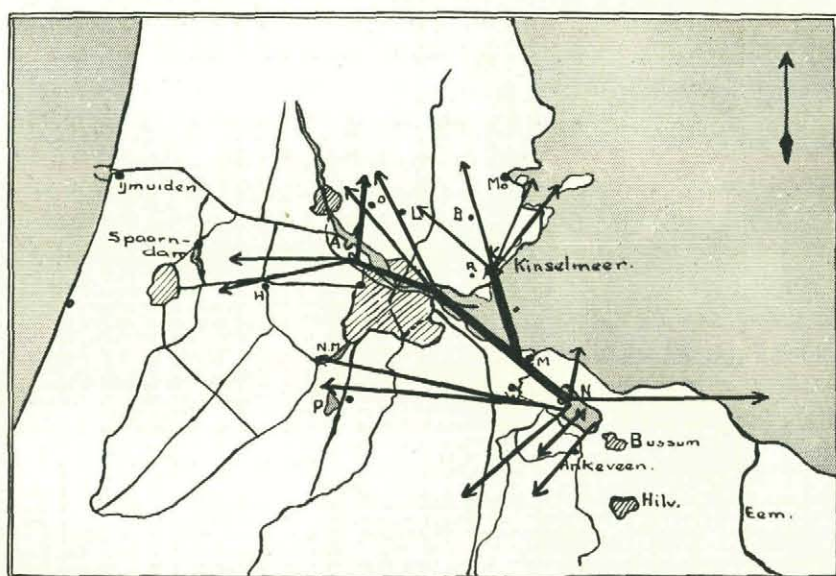

Fig. 1. Slaapwegen van de aalscholvers. Naardermeer (N) is slaapplek, A = Amsterdammerpolder, B = Broek in Waterland, H = Halfweg, L = Landsmeer, M = Muiden, NM = Nieuwe Meer, O = Oostzaan, P = Poel, W = Weesp, Mo = Monnikendam, R = Ransdorp.

als de trek-instincten weer de overhand verkrijgen, plotseling uit die streek verdwenen te zijn. Iets dergelijks is b.v. waar te nemen bij een lijstersoort als de koperwiek, die soms eenige weken lang iederen avond een bepaald boschje of rietveld uitkiest, om daar met een flink aantal soortgenooten in te vallen en te verblijven. Bij verandering van weer, vorst, enz., blijken zij plotseling te zijn verdwenen.

Wij kunnen dus beter zeggen, dat als de vogel na den trek, waarmee in dit geval natuurlijk de herfsttrek bedoeld wordt, eenmaal in zijn winterkwartier is gearriveerd, de dagelijksche, regelmatige heen en weervlucht tusschen slaap- en voedselplaats weer hervat wordt, een vlucht dus, die vaak al verscheidene jaren onder dezelfde omstandigheden is uitgevoerd.

Ook bij aankomst in het broedgebied, na den voorjaarsstrek, vertoonen sommige soorten nog een slaapvlucht, waarvan b.v. de gele kwikstaart een duidelijk voorbeeld geeft. Langzamerhand maken de individuen zich uit het sociaal verband los, zoeken hun oude broedplaatsen weer op en tenslotte blijft de slaapplaats verlaten, om eerst na den broedtijd weer in gebruik te worden genomen.

Doch ook tijdens den broedtijd zijn er enkele soorten, waarvan althans een der seksen het verzamelen op een bepaalde plaats om den nacht door te brengen voortzet. Voorbeelden hiervan leveren ons de boerenzwaluw, de oeverzwaluw en de spreeuw. De andere sekse broedt dan. Tischler geeft in Beiträge zur Fortpflanzungsbiologie der Vögel, jaargang 13 een geval van gemeenschappelijk slapen van boeren- en oeverzwaluwen in het riet van de Kinkeimer See. Dit waren hoofdzakelijk mannetjes, die de slaapplaats al om ongeveer 3 uur verlieten, terwijl de spreeuwen, die hier ook in den broedtijd komen slapen eerst om kwart over vier vertrokken.

Natuurlijk heeft iedere soort bij dit slapengaan zijn bijzondere eigenaardigheden. De een komt in gesloten, compacte massa's, zooals b.v. de spreeuw en de wulp, een ander als enkel individu. De invalstijd, beter de tijd van slapengaan, wisselt voor iedere soort sterk en is bovendien afhankelijk van allerlei weersomstandigheden, als temperatuur, windsterkte en windrichting, van de lichtsterkte, enz. Doch voor dergelijke bijzonderheden moet men, in verband met verschil in reactie, iedere soort natuurlijk apart nemen en zooveel mogelijk nauwkeurig nagaan.

Het ligt nu in mijn bedoeling na deze meer algemeene beschouwing enkele soorten wat uitvoeriger te behandelen, hoewel ik er direct aan toe moet voegen, dat deze besprekingen lang niet volledig zullen zijn en misschien hier en daar zelfs niet meer dan een fragmentarisch vaststellen van enkele feiten kunnen beteekenen. De soorten, die ik wilde behandelen, zijn dan ook nog die soorten, die in de omgeving van Amsterdam ook voedsel- en slaapplaatsen hebben en waarvan de verschillende individuen, die in die omgeving voorkomen, dus een slaapvlucht uitvoeren.

De eerste vogelsoort, die ik zou willen noemen voor de omgeving van Amsterdam, is de aalscholver (*Phalacrocorax carbo sinensis* Shaw & Nodder).

Vroeger waren deze vogels, zij het dan niet direct een zeldzame verschijning, verre van algemeen in de omgeving van Amsterdam. De laatste jaren; ik mag wel zeggen na ongeveer 1932, 1933, is hun aantal echter dermate toegenomen, dat zij nu reeds een algemeen waar te nemen soort zijn. Namen wij vroeger slechts exemplaren waar bij De Nes, buitendijks dus bij Uitdam aan de, toen nog, Zuiderzee, voorts bij Diemen, en moesten we voor het westelijk deel van Amsterdam zelfs naar Spaarndam gaan, waar gewoonlijk wel enkele vogels te vinden waren, nu trekken zij dagelijks over het IJ en zelfs wel over de binnenstad. Nu zijn ze te vinden in den Amsterdammerpolder, zelfs in troepen van meer dan dertig exemplaren, aan den Rothoek, in het nieuwe Boschplangebied, het Kinselmeer, Barnegat en in de lage landen van Oostzaan en Landsmeer.

Wat is de oorzaak van deze toename? In de eerste plaats zal daaraan wel de algehele toename in ons land mede schuldig zijn, een toename, die dank zij de bescher-

ming der broedkolonies, werkelijk de moeite waard is. Vermoedelijk komen de meeste vogels uit de kolonies van Wanneperveen en Gaasterland, die dan het geheele kustgebied van het IJsselmeer bevolken. De kolonie van Ankeveen, zoo deze nog mocht bestaan, is toch te klein om zooveel vogels, als er in de omgeving van Amsterdam voorkomen, op te leveren. Dit alles verklaart echter niet, waarom de soort nu juist op de binnenwateren bij Amsterdam zoo veelvuldig aan te treffen is. Daar zal waarschijnlijk ook wel een andere oorzaak achter schuilen. Ik acht het zeer goed mogelijk, dat, toen door de verzoeting van het IJsselmeer de vischstand zoo niet verdween, dan toch een ander karakter verkreeg, de vogels, die tot dusverre op de Zuiderzee vischten, andere plaatsen moesten gaan zoeken, die hun het benodigde voedsel konden op-

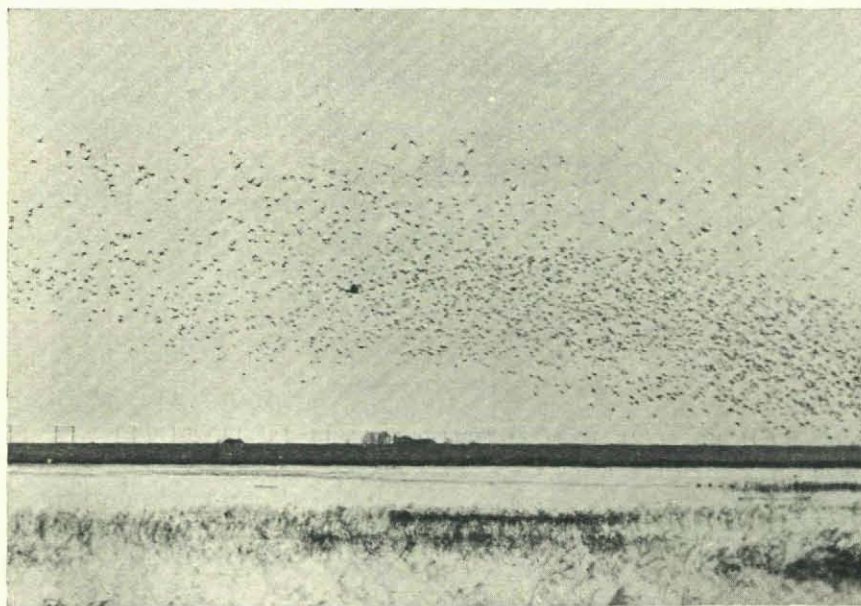

Foto J. E. Sluimers.

Fig. 2. De eenden, die op het slik van den Amsterdammerpolder „slapen”.

leveren. Vandaar, dat zij meer binnenlands trokken. Over het algemeen zien wij niet zooveel aalscholers op het IJsselmeer visschen, veel meer zijn zij in de achter den dijk gelegen braakplassen te vinden. Alleen bij de uitmonding van de groote rioleeringsbuis van Amsterdam in het Buiten-IJ zijn ze talrijk voorkomend, maar dat vindt zijn oorzaak waarschijnlijk wel in het juist daar aanwezig zijn van een grotere voedselvoorraad met planktonvorming, dus aantrekking van andere diergroepen. Ook de daar 's winters verblijvende eenden bewijzen dit.

Al deze rond Amsterdam vertoevende aalscholers voeren dagelijks een slaapvlucht uit, van en naar het Naardermeer. Hier komen zoowel de dieren, die overdag in en bij het Kinselmeer, het Barnegat, en nog verder het IJsselmeer langs te vinden zijn, maar ook die, welke den Amsterdammerpolder, den Rothoek, Waterland en het

Boschplan bevolken. Niet alleen de vogels uit deze richting, maar ook die, welke overdag op de Ankeveense plassen zijn te vinden en die uit het Eemgebied, komen allen naar het Naardermeer. Dat hun aantallen heusch niet klein zijn, blijkt wel uit het feit, dat bij het Kinselmeer en in den Amsterdammerpolder wel meer dan veertig exemplaren zijn waargenomen en vanuit de Ankeveense plassen begaven zich soms wel meer dan 200 ex. naar het Naardermeer. Zoo passeerden ons op het stuk langs de Vecht, tusschen Muiden en Weesp, op 8 Dec. 1937 in een half uur tijd al een

146 stuks.

In den vroegen morgen vertrekken deze vogels uit het Naardermeer naar hun resp. voedselterreinen. Hoe laat zij opbreken, heb ik nog niet na kunnen gaan. Zeer vroeg vertrekken zij echter niet, want gewoonlijk komen de eerste vogels pas een 3 kwartier à 1 uur na zonsopgang in de Vlothaven, dat is in den Amsterdammerpolder, aan. Iets beter heb ik de avondvlucht na kunnen gaan. Een bepaald tijdstip, waarop zij die vlucht aanvangen en of daar eventueel verschillende weersomstandigheden invloed op hebben, kon tot dusver niet vastgesteld worden. Wel is eigenaardig, dat het vertrekken van een troep, of een ge-

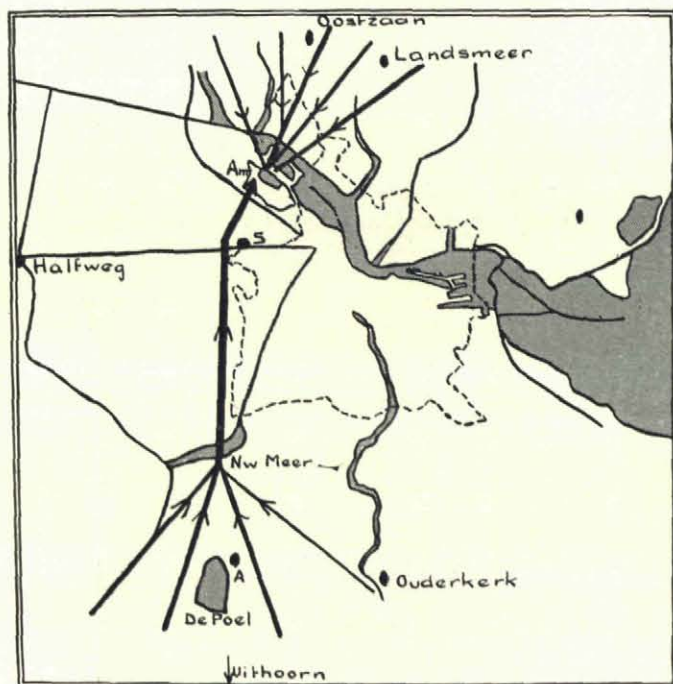

Fig. 3. Slaapwegen van de wulpen bij Amsterdam. A = Amstelveen, Am = Amsterdammerpolder, S = Sloterdijk.

deelte ervan, plotseling geschiedt, zonder dat er een voor ons merkbare aanleiding of voorval bestaat.

In den Amsterdammerpolder vliegen soms 16 à 20 vogels plotseling op en zetten dan koers eerst in de richting van de Vuilverbranding, buigen daar om in meer oostelijke richting, volgen dan het IJ tot de Oranjesluizen en vliegen daar vandaan regelrecht langs den IJselmeerdijk tot waar deze, bij den „Krijgsman” bij Muiden, in NO-richting afbuigt. Daar vandaan vliegen ze recht op het Naardermeer aan. De vogels uit den Amsterdammerpolder maken dus tweemaal een hoek in hun vliegweg, waarbij de voorkeur om boven water te vliegen opvalt. De vogels uit de richting van het Kinselmeer vliegen recht toe, recht aan, die uit Waterland (Oostzaan en omgeving) maken den hoek bij de Oranje-sluizen, voor zoover zij niet eerst zich bij die

in den Vlothaven verzamelen. Natuurlijk gebeurt het vaak onder invloed van sterken wind, dat eenigszins van deze wegen wordt afgeweken. En meteen mag ik wel vermelden, dat een slapengaande vogel in het algemeen volgens een rechte lijn van voedselterrein naar slaappleaats vliegt.

De aalscholvers in de Vlothaven bleven daar den geheelen dag, toen vroeger daar de vischvoorraad gunstig was. Dat was in 1937 nog. Later trokken zij vaak daar vandaan weer verder, naar het Noordzeekanaal, naar Spaarndam en Halfweg en ook naar Oostzaan. Toch komen zij telkens, voor zij hun slaapvlucht aanvangen, eerst weer in den Vlothaven bij elkaar, hoewel thans deze oude routine bij de vogels, die het Oostzaansche intrekken, begint uit te slijten en te verdwijnen, waardoor ze nu regelrecht naar het Naardermeer vliegen.

Op dezelfde manier gingen en gaan aalscholvers vanaf het Kinselmeer nog verder in noordelijke richting naar Barnegat en De Nes. Ook werden zij waargenomen bij Broek in Waterland, en zelfs ten noorden van Monnikendam; allemaal vogels, die slapen in het Naardermeer. In de zomermaanden blijken slechts enkele exemplaren nog aanwezig te zijn.

E e n d e n. Over het algemeen zal men waarschijnlijk van slaapvlucht bij verschillende eendensoorten weinig bemerken. Daar komt bij, dat zij niet 's nachts, maar overdag hun rusttijd hebben. Let maar eens op wilde eenden en tafeleenden. Nu weet ik wel, dat dit niet altijd zeer duidelijk aan den dag treedt, maar juist hier bij Amsterdam, op de verschillende baggerterreinen, kon ik het toch bij verscheidene eenden constateeren. Gewoonlijk slapen echter deze vogels op hetzelfde gebied, waar zij des nachts hun voedsel zoeken, waardoor van een slaapvlucht natuurlijk weinig te merken valt. Bovendien moet men niet denken, dat zij overdag in het geheel geen voedsel zouden zoeken. Daarvoor behoeft men slechts eenigen tijd een troepje eenden waar te nemen. Toch mag ik misschien wel zeggen, dat dit niets is, vergeleken met het nachtelijk voedselzoeken.

Slechts in bijzondere gevallen dus zullen wij eenden een slaapvlucht zien uitvoeren. En zoo'n gelegenheid, waar wij dit kunnen waarnemen, scheppen voor ons in en bij Amsterdam de stadsparken en de opgespoten terreinen.

Tegen den avond is het een algemeen verschijnsel, dat de z.g. parkeenden, meest wilde eenden en hun bastaarden, zich uit het park verwijderen en naar buiten de stad trekken. Eenden uit het Vondelpark gaan naar de weilanden ten zuiden der stad. Uit het Westerpark trekken zij richting Oostzaan, die uit het Oosterpark naar de Watergraafmeer, enz. Het zou wel eens aardig zijn, deze eenden wat nauwkeuriger te volgen, om te zien, waar zij nu precies heen gaan, de afstand, die daarbij wordt afgelegd en dergelijke problemen meer. Even moet ik er aan toevoegen, dat lang niet alle parkeenden zich verwijderen. Er blijven er verscheidene achter, voor wie dus voedsel- en rustplaats samenvallen.

Mooier nog is die eendenslaapvlucht waar te nemen bij de verschillende soorten, die Rothoek en Amsterdammerpolder bevolken. Hier zijn het niet zoo zeer de wilde

eenden, doch vooral de talingen, smienten en slobceenden, die hier van hun slaapplaats 's avonds naar de voedselgebieden vliegen. Juist op deze terreinen is het in de schemering zoo buitengewoon interessant. Eerst maakt men het invallen van wulpen, kemphaantjes, zwarte ruiters en meeuwen, het over- en voorbijtrekken van spreeuwen-zwermen mee en dan bijna precies een half uur na zonsondergang, vast niet eerder, beleeft men het wegvliegen in het duister van de eenden. Troepje na troepje verdwijnt in de richting van Waterland; een klein deel, voornamelijk wilde eenden, zet koers naar den Grooten IJpolder. In het donker ziet men dan de schimmen dezer eenden laag overvliegen en hoort men aan het geluid en het slaan der wieken met welke eendensoort men te maken heeft. Zooals bij de parkeenden al gezegd is, blijft ook een deel van de eenden hier achter, die dus voedsel- en slaapplaats op hetzelfde terrein hebben, hoewel het mij meermalen gebeurd is, dat 's morgens heel vroeg vrijwel geen enkele eend, van welke soort ook, meer aanwezig was. Een half uur na zonsopgang komen zij weer terug, soms in kleine troepjes, een enkelen keer alle tegelijk in een massale vlucht van eenige duizenden, die, na eerst eenige malen boven het terrein gecirkeld te hebben, ten slotte invallen.

Een soort als het waterhoentje (*Gallinula chloropus* L.), laat ons nu niet zoo zeer een slaapvlucht zien. Heel dikwijls gebeurt het, dat men 's avonds een groepje van deze vogels hier of daar, en dit geldt natuurlijk meest voor de parken, in een of andere struik of boom rustig bij elkaar vindt. Daar brengen zij dan den nacht door. Reeds jonge waterhoentjes zoeken, als zij daartoe in de gelegenheid zijn en niet meer onder de hoede van de oude vogels slapen op het z.g. slaapnest, de een of andere laag over het water hangende tak op, om daar een rustplaats voor den nacht te vinden.

Evenals dit bij de eenden het geval is, leeft ook de kievit (*Vanellus vanellus* L.) grootendeels als „nacht”dier, d.w.z., het voedselzoeken geschiedt hoofdzakelijk 's nachts, wat natuurlijk niet al te letterlijk dient opgevat te worden. Overdag zoeken zij ook voedsel, maar toch kunnen zij dan uren lang rustig op een geschikt plekje verblijven, pikken zich wat in de veeren, kibbelen zoo nu en dan eens, maar overigens heerscht er rust. Eerst laat in den namiddag komt er leven in de brouwerij en dan hangt het geheel van de ligging van voedselterrein en slaapplaats af, of er al of niet een slaapvlucht uitgevoerd wordt. In den Amsterdampolder vertrokken de daar aanwezige kieviten, precies als de eenden, eerst ongeveer een half uur na zonsondergang in woeste vlucht weg naar den Grooten IJpolder. Gewoonlijk waren het kleine troepjes en losse individuen.

Geheel identiek aan het gedrag van onzen kievit is dat van den watersnip (*Capella gallinago* L.), buiten den broedtijd. Of hij, evenals de kievit, in parings- en broedtijd dit gedrag verandert en dus van „nachtdier” „dagdier” wordt en dan 's avonds ter ruste gaat, weet ik niet. Ziet hem daar staan droomen, voor zoover hij tusschen de riet- en grasruigten te zien is, slechts af en toe poetst hij zich de veeren, om dan weer gedurende langen tijd roerloos voor zich heen te staren. Eerst laat in de namiddag komt er beweging in en neemt het voedselzoeken een aanvang. Wat de vogels, die

zich in den Amsterdammerpolder ophielden, betreft, deze vertrokken, tenminste de meeste, gelijk met de kieviten naar den Grooten IJpolder, dus voerden zij een slaapvlucht uit.

Ook verschillende stelt- en strandloopers voeren, als slaapplaats en voedselterrein niet op dezelfde plaats zijn, somtijds een slaapvlucht uit. Daarin zit juist voor ons de aantrekkelijkheid van terreinen als Rothoek en Amsterdammerpolder op menigen prachtige zomeravond, als daar de talrijke grutto's, tureluurs, zwarte ruiters, oever-

Foto J. E. Sluimers.

Fig. 4. Waar de wulpen en kemphaantjes hun voedsel zoeken. Het Veld bij Oostzaan.

loopers, bonte strandloopers uit de lage landen van Waterland onder melodieus geroep invallen. Wat de bonte strandloopers en hun gedrag op een slikterrein als in den Amsterdammerpolder betreft, kan ik verwijzen naar een korte mededeeling in De Levende Natuur, jaargang 42, pag. 31, waar ook het een en ander is vermeld over slaapvluchten van wulpen en kemphaantjes.

Over het slapengaan der beide laatste soorten heb ik nog meer gegevens kunnen verzamelen, die ik echter in verband met plaatsruimte nog eens geheel apart hoop uit te werken. Wel wensch ik nog te wijzen op de routine van de slaapvlucht en het

door dik en dun vasthouden aan een bepaalde, vaak nauwkeurig omschreven plek op het terrein, bij den wulp. Slechts vorst van langeren duur kan daar verandering in brengen, terwijl dan toch nog telkens de drang om weer op de oude plaats te gaan slapen boven komt. Ook het opnieuw opspuiten van een terrein, zooals dit in het najaar van 1938 gebeurde met den Amsterdammepolder kan oorzaak zijn, dat de vogels een andere plek opzoekten, maar meestal keerden zij iederen avond weer

Foto J. E. Sluimers.

Fig. 5. Amsterdammepolder. De slaappleats van de wulpen.

terug, eerst naar de oude plaats, om dan, omdat daar geen rust heerschte, ten slotte naar de nieuwe plek, in dit geval den Rothoek te gaan. Toen de opspuiting eenmaal afgeloopen was, kwamen zij weer slapen als voorheen op de oude, al jaren gebruikte slaappleats. Slechts een klein deel, waarbij de routine gewijzigd was, misschien waren het ook jonge dieren van dat jaar, bleef slapen aan den Rothoek. Over het invallen, het opbreken, op welken tijd, over den duur, enz., hoop ik dan later nog eens terug te komen, ook wat dit betreft, voor den kempiaan.

J. E. SLUITERS.

